

„OMA MAA” KIRJASTAMISE RASKE TEE

Ingrid Loosme

2. aprillil 1884. a hakkas Tartus ilmuma omanäoline kuukiri „Oma Maa. Teaduste ja juttude ajakiri”. Ajakirja rajajaks oli tookordne Tartu ülikooli eesti keele lektor Mihkel Veske (1843–1890). M. Veske kirjastas ja toimetas kuukirja vaid ühe aasta — 1885. a aprillini, tema välismaale siirdudes selle ilmumine katkes. 1886. a aprillis sai „Oma Maa” kirjastajaks ja vastutavaks toimetajaks Hugo Treffner (1845–1912), kes juriidiliselt kandis neid õigusi ja kohustusi kuukirja viimase numbrini, mis ilmus 1891. a aprillis. Tegelikku toimetustööd tegi Treffneri gümnaasiumi vene keele õpetaja Jaan Jõgever (1860–1924), kes aasta pärast ka ajakirja kirjastama asus. 1889. a lõpust kuni 1890. a lõpuni langes kuukirja toimetamise töö suures osas Treffneri gümnaasiumi ladina ja kreeka keele õpetaja Tõnis Grünbergi (1864–?) õlgadele. Lünklikult ilmuvat ajakirja trükiti 1887. a maikuuni Carl Emil Mattieseni trükikojas Vallikraavi tänavas. Edaspidi, pärast kahekuist vaheaega, jõudis „Oma Maa” lugejateni Karl August Hermannini trükikoja vahendusel.

Sõnad *kirjastaja*, *kirjastus* ja *kirjastamine* „Oma Maa” päevil eesti keeles veel puudusid. Sõna *kirjastama* asemel kasutati väljendit *oma kuluga trükkima*. Ajakirja kirjastaja oli ajakirja väljaandja, nagu see sõna ka edaspidi kitsamas tähenduses keelepruuki jäi, või öeldi lihtsalt — ajakirja omanik. Senileitu põhjal tegi esimesena ettepaneku võtta käibele sõnad *kirjastaja*, *kirjastus* ja *kirjastamine* 1884. a Ado Grenzstein oma pikemas, viit „Oleviku” numbrit läbivas artiklis „Meie kirjanduse käekäik”.¹ Samal aastal ilmunud sõnastikus „Eesti Sõnaraamat. 1600 uut ja wõerast sõna korjanud ja (saksa sõna lisandusega) Eesti keeles selgitanud...” avas ta nende sõnade tähendused ja andis saksakeelsed vasted. Näiteks: „kirjastaja — Verleger, see, kes mingi kirja oma kuluga trükki paneb”.² Sõna *kirjastaja* kasutuse kinnistas eesti keeles 1893. a ilmunud Ferdinand Johann Wiedemanni eesti-saksa sõnaraamatu teine täiendatud ja Jakob Hurda redigeeritud trükk.³ Esimesi, kes

---

1 Olevik, 1884, 25. mai, nr. 22, lk. [1].

2 A. Grenzstein. Eesti Sõnaraamat. Tartu, 1884. Vrg. 57.

3 F.J. Wiedemann. Ehstnisch-Deutsches Wörterbuch. St. Petersburg, 1893. Sp. 292.

RB-355

Jk 1. Tartus, 2-vel Aprillil 1884.

Oma Maa.

Teaduste ja juttude ajakiri.

Tellimise ja saatmise eest vastutab wasta kirjastaja Eesti raamatukauplus.

Esimene aastakäik.

Suurtähtselt raha, kogu herba murdu, too-
põhiseid juttu ei ole raam. matub 4 kop.
üle herba kaunistele 3 kop. kui enam kui üle
lood kaunistele, piletend kaunistele wõlgen.

Siis: Kõikilt hinnalt maksab Tartus
2 rubla 25 kop., postiga 3 rubla.

Ilmas kaus üks kord.

Teimetaja aadress: Dr. M. Mehe, Tartus.

Tartu Ühineol
Raamatukauplus
1897/16

„Oma Maa“ põhjused ja eesmärgid.

„Tunne ühennost“, ütles kuulsa Kreeka tark, ja tunne oma rahwast ja oma maad, liian mina juurd. Ihtenele, oma rahwa, oma maa, oma riigi rahwaste ja maade tundmine tuleb mitmet pidi kõige kasulikumate, kõige aratavamate teaduste jefka arvata.

Demokraat pook, Wenemaa teiste kubermangudeste waatavab nende eesklaoste silmad, fella kubagi wiifi oma fündimise paik, oma lähem kodumaa kitas on, tes paremat lähifamisti, hõlpfamat elu-ülespidamist eesfivad. Meie fuure riigi teiste kubermangude peale mõtlewad meie kõige terwemad ja priiskemad itamaa pojad, kes ineneks aastaks oma itamaad falfsema eht teie kaitsemist õppina lähwad ja kaitsewad: kudas jael elatakse? Muttet lähwad nad kodunt, mis fuure-
malt osalt jellest tuleb, et maa ja rahwad fufu nad lähwad, neie wõeraks, tumbatta ja jelle pärafi nagu hienus on. Du nad aga feda wõerast maad, Wenemaa“ tundma õppinud, fiks on faturus faturund, faturuse ofenleid rööm aktinud, et wõerast maad, ja wõerast rahwaid tundma õpitud, et fiks sellitud. Wõerast Wenemaa“ piab tuttanaks oma maaks, arajat kodumaaks itama — jelle eest tahab ta ajakiri Oma Maa nimelt oma teabiste loomisega jalk fanda. Muidugi fahb Oma Maa teaduste meie kitamist kodumaast ja rahwast kõige enam itama andma, fahb eespidi ta mõndit wõitjamaa rahwast wahel jefka teadusi toema.

Mitte ütlen Wenemaa praegust ooga ei pia meie tundma õppina, waid, et fufawamaid teadusi, kitamat aru omast riigist fuffime, piame ta tema teema itand ooga palja täisfufumalt tundma õppina jefka fite jafat õpifufinud; felle piastitahab Oma Maa Wenemaa riigi ja itema rahwaste ajakiri teadusi tuua.

Agga ta Wenemaa rahwa waimu-põllu wõlga tahab Oma Maa Eesti rahwast tuttanaks teha ja Eesti rahwa waimu fellega talta. Meie kirjawara allas mõnest aastast fahbit halatnu Wenemaa kirjawara ümber-ponekutega fahwatatama; fufuni weel mõne aastat eest tagasi pandi üksnes Saffa fellest raamatuid Eesti keelde ümber; agga ta Wenemaa keeles on wõlga fufuniit raamatuid, kirjutatud üle moitima fuffafat kirjameestest; neie tahab Oma Maa fagadeste wõl-
dada ja rohkeste waimu nende fufuniteks fufatada.

Meie kodumaa“ päris waimu-wara fuurem jafu on alles trükkimatta. Meie rahwa päris waimu-wara all on mõista: Eesti wanad rahwalaulud, wanad fõnad, wana usu fõmbed, ennemistest jufud. See on meie rahwa oma waimu-wõlli, meie falka fuf-
wanemate parandus, nimelt meie fufatitiffad wanad rahwalaulud. Mull on wõimatuine õlnud, peale 1500 rahwalaulu rahwa fufit fofjaka; neist tahab fagadeste fufunimaid Oma Maa fufatada.

Ka kirjanduse ajalust fufab Oma Maa teadusi, fuffitafi ta tähtsamat wõitjamaa rahwaste kirjanduse ajalust, fuffitafi kirjameeste elufufudega.

Meie rahwas on tubli põllu-farjia rahwas, agga ta wõib weel palja tukkimata fahba; fufi ta weel enam põllu-farimise osjus õpis, fuffufumate teadustes, mis põllu farimistesse, farja fufufumistesse, maa ja pidamistesse ja fufufufufese fufufumate, oma Maa ringi latendab. Seda piastitaf wõlga rahwa ja ajakiri Oma Maa tahab oma jafu feda wõitjamaid eendada.

Fitigefeli omaduste pookest fufit falk itelba, et meie rahwas alles fuffumatta rahmal ma, agga enamat on ta wõlba, paha tema fellest fufufumate, nagu fufufumate wale ja pookest wõitjamaid jefka fufufumate wõit wõlba nende omaduste rahwal. Eesti rahwa tahab Oma Maa Eesti rahwa fufu ja fufufu.

raamatumüügikataloogi pealkirja tõi sõna *kirjastus*, oli „Oma Maa“ kirjastamist ja trükkimist suuremeelselt soosinud K. A. Hermann.⁴

„Oma Maa“ väljaandmisel seadis Mihkel Veske eesmärgiks „Eesti rahwa teadust ja haridust edendada ja auusaste riigi ja rahwa kasuks tööd teha.“⁵ Ajakirjas ilmus Eesti ajalugu ja kultuuri käsitlevat, algupäraseid jutukesi ja luuletusi, rahwaluulet ning informatsiooni eestikeelsest uudiskirjandusest. Veske enda sulest pärinevad teadusliku kaaluga käsitletud soome-ugri rahvaste elust, keelest ja kultuurist. Nagu Veske palvekirjas Trüki-

4 K.A. Hermann'i kirjastuses ilmunud uute raamatute nimekiri. Jurjev, [tsens. 1894].
5 Oma Maa, 1884, nr. 1, lk. [1].

asjade Peavalitsusele Peterburis 2. dets 1883. a⁶ oli taotlenud, seisis kuukirjas olulisel kohal Venemaad, vene kultuuri ning kirjandust tutvustav aines. Venestuspoliitika tingimustes aitas nähtavasti see osa sisust sillutada teed ajakirja väljaandmisele, pakkudes samas väärtuslikku lugemisvara vene kirjanduse klassikast ja teadmisi Venemaal elavatest rahvastest. „Oma Maas” ilmus kirjutisi ka geograafia, loodusloo, põllumajanduse, tehnika, hariduse ja pedagoogika vallast.

Juba 1884. aasta 24. jaanuari „Virulane” ja „Valgus” ning 25. jaanuari „Eesti Postimees” teatasid, et dr Veske on saanud loa piltidega eestikeelse ajakirja „Oma Maa” väljaandmiseks. Järgnesid teated „Oma Maa” ilmumisest „Olevikus” ja „Sakalas”.⁷ Vastukajana saabus aprillis-mais toimetusele kirju üle Eestimaa, mis väljendasid lugupidamist ja tänutunnet Veske algatuse suhtes. Kirjad tõid tellimusi küll Haapsalust, Tallinnast, Rakverest, Toilast, Narvast, Väike-Maarjast, Tartust, Rāpinast ja Kanepist, Viljandist, Suure-Jaanist, Kōpust, Abjast, Häädemeestelt ja Pärnust, Tōstamaalt, Kuresaarest, Kārdlast, Suuremōisast, Muhu saarelt, ka Kuramaalt, Moskvastki ja Krimmi kubermangust. Tellijateks olid kooliõpetajate jt haritlaste kõrval ka põlluharijad, mõisavalitsejad, rentnikud, teenrid, kõrtsmikud, möldrid, vabrikutöölised. Sageli telliti ühe kirjaga mitu eksemplari või esitati tellimus mitmele nimele ja aadressile. Näiteks Theodor Schmidt Sindi vabrikust tellis ajakirja 5 eksemplari, sama palju J. Kuusmann Kreenholmist. Suuremad olid raamatukaupluste ja seltside tellimused. Tallinnast Buschi raamatupoest tellitud 10 eksemplari olid aprilli lõpuks müüdnud ja küsiti veel 20 lisaks.⁸

Tellimusi „Oma Maale” võtsid lisaks toimetusele vastu pea kõik Eesti raamatukauplused, ka mitmed seltsid, kooliõpetajad ja eraisikud. Aastakäigu tellimishinnaks oli 1884. a 3 rubla, poolaasta — 1 rbl 75 kop ja veerandaasta — 1 rbl. Posti teel tellimise korral tuli aastakäigu hinnale lisada 1 rubla, pool- või veerandaasta tellimusele vastavalt 50 või 20 kopikat. Järgnevatel aastatel lünklikult ilmuva ajakirja tellimishind mõnevõrra odavnes. 1886. a aprilli esimeses numbris pakkus uus väljaandja tellimust aasta lõpuni koguni ühe rubla eest (posti vahenduseta). 1888. ja 1889. a oli 12-numbrilise aastakäigu hinnaks 2 rbl 50 kopikat. „Oma Maa” üksiknumbri müügihind kõikus enam-

6 Palvekiri vt. S. Issakov. Arhiivide peidikuist. Tallinn., 1983. Lk. 108.

7 Virulane, 1884, 24. jaan., nr. 4, lk. 3; Valgus, 1884, 24. jaan., nr. 7, lk. 2; Eesti Postimees, 1884, 25. jaan., nr. 4, lk. 3; Olevik, 1884, 30. jaan., nr. 5, lk. 2; Sakala, 1884, 11. veebr., nr. 6, lk. 3.

8 EKM EKLA (Eesti Kirjandusmuuseumi Eesti Kultuurilooline Arhiiv), f. 149, m. 39:5, l. 1 jj; f. 149, m. 39:11, l. 1 jj.

vähem raamatuturu keskmise hinna lähedal — 1884. a maksis 35 kopikat, 1887. a augustist alates 25 kop, 1890. a 30 kop, 1891. a väiksemamahulisem number taas 25 kopikat.⁹

M. Veske algne soov anda välja illustreeritud kuukirja¹⁰ täitus vaid osaliselt. Juba „Oma Maa” esimese numbri eessõnas avaldas ta piltide suhtes kahtlust ja kirjutas: „...neid on kaunis raske saada ja nad maksavad kõrget hinda. Neid võin sell mõedul anda, mill mõedul minu tööst rahwa poolt osa võetakse.”¹¹ Illustratsioone võib leida vaid „Oma Maa” esimese aastakäigu 3., 7., 8. ja 9. numbrist ning teise aastakäigu 2. numbrist.¹² Rikkalikumalt on illustreeritud vaid 1884. a juuninumber. Seda kaunistavad kolm leheküljesuurust puugravüüri: troonipärija suurvürst Nikolai Aleksandrovitši, Ivan Turgenevi ja Mihhail Lermontovi portreed.¹³ Pildid pärinevad Peterburi menükast nädalikirjast „Niva”. Veske hankis illustratsioonide klišeed vene kirjandus- ja keeleteadlase, Tartu ülikooli professori Pavel Viskovatovi vahendusel „Niva” väljaandjalt Adolf Marxilt. Kirjastaja, raamatukaupmees ja trükikojaomanik A. Marx saatis klišeed laenuks, paludes neid trükkimisel ettevaatlikult kasutada.¹⁴ Portreegravüürid Turgenevist ja Lermontovist illustreerivad nende elu ja loomingut tutvustavaid kirjutisi. Mõlemad portreed on graveerinud fotode vahendusel J. Baranovski, Turgenevi portree poola graafiku Henryk Redlichi ofordi (1882), Lermontovi — vene portretisti Kirill Gorbunovi maali (1883) järgi.¹⁵ Katkeid Turgenevi „Küti kirjadest” J. Jõgeveri tõlkes ilmus „Oma Maa” esimese aastakäigu esimesest numbrist alates. Lermontovi luule jõudis eestlasest lugejani Juhan Kunderi tõlkes viienda, augustikuu numbriga. Lermontovi poemi „Laul tsaarist Iwán Wassiljewitschist, noorest ihuhoidjast

9 Oma Maa, 1884, nr.1, lk. 32; nr. 2, lk. 64; 1885, nr. 1, lk. [1]; 1886, nr. 1, lk. [1], 1887, nr. 1, lk. [1]; 1888, nr. 1, lk. [1]; 1889, nr. 1, lk. [1]; 1890, nr. 1, lk. [1]; 1891, nr. 1, lk. [1].

10 S. Issakov. Arhiivide peidikuist, lk. 108.

11 Oma Maa, 1884, nr. 1, lk. [1].

12 Retrospektiivse rahvusbibliograafia kirjeandmetes on illustratsioonid märkimata. – Eestikeelne ajakirjandus 1766–1940. II, O–Ü. Tallinn., 2002. Lk. 487.

13 Oma Maa, 1884, nr. 3, lk. [65], 73 ja 81.

14 EKM EKLA, f. 149, m. 14:29, l. 1.

15 Vrd. Oma Maa, 1884, nr. 3, lk. 73 ja Нива, 1883, № 37, с. 881. Vt. Описание рукописей и изобразительных материалов Пушкинского Дома IV. И. С. Тургенев. Москва–Ленинград, 1958. С. 93–94, илл. № 569. Vrd. Oma Maa, 1884, nr. 3, lk. 81 ja Нива, 1884, № 19, с. 448. Vt. Лермонтовская энциклопедия. Москва, 1981. С. 430–431.

Andmete kindlakstegemise eest võlgnen tänu vene kultuuriloo asjatundjale Larissa Petinale Eesti Rahvusraamatukogust.

ja wahwast kaupmehest Kaláschnikovist”, mis avaldati esimese aastakäigu numbrites 7–9, illustreerib lehekülge kattev gravüür.¹⁶ See Jakob Tamme tõlgitud luuleteos ilmus 1885. a koos sama illustratsiooniga ka äratrükina 350-s eksemplaris. Müügile läks Lermontovi poeem 8-leheküljelise ehisraamiga kaunistatud paberkaantes, hinnaga 15 kopikat. On nimetamisväärne, et „Oma Maa” hakkas üsna järjekindlalt lugejale teada andma nii autorite kui ka tõlkijate(-mugandajate) nimesid — tava, mis oli meie edenevas raamatukultuuris alles juurdumas.

„Oma Maa” esimese aastakäigu tiraaž oli eestikeelse ajakirja kohta tähelepanuväärselt suur — 1200 eksemplari. Tellijaid kogunes 1884. a. siiski vaid 500¹⁷ ja suur osa trükitud numbreist jäi seisma. Veel 1887. a. algul oli kuukirja esimene aastakäik, nagu teine ja kolmaski „Oma Maa” toimetuses müügil numbrihinnaga 10 kopikat.¹⁸ Napist lugejaskonnast tingitud väike trükiarv tegi „Oma Maa” kirjastamise kulukaks ja juba esimeste numbrite väljaandmisel tekkisid Veskel rahalised puudujäägid. 5. mail ilmunud nelja trükipoognat haarava kvartkaustas teise numbril 1200 köidetud eksemplari eest maksis ta Mattieseni trükikojale 100 rbl.¹⁹ Illustreeritud juuninumbri maksumusest, mis arvatavalt oli märksa suurem, palus trükikoda 14. juunil Veskel tasuda vähemalt poole summast. Juulis ja augustis järgnesid tungivate rahaliste nõudmistega kirjad. 1885. a. mais, mil Veske valmistus Tartust lahkuma, sai ta Mattiesenilt pika, küll delikaatselt teravaid etteheiteid peitva kirja, mis tuletas meelde 150 rubla suurust võlga eelmisest aastast.²⁰

Alates 1886. a aprillist Treffneri-Jõgeveri kätte läinud „Oma Maa” sisu ja välimus mõnevõrra muutusid. Avaldatavas hakati taotlema suuremat elulähedust ning rahvale mõistetavust ja pakuti lugemiseks lühemaid kirjatükke. Kuukirja ilukirjanduse osa kasvas, seda suuresti ka algupärase luule arvel.²¹ Endiselt ilmus tõlkeid vene kirjandusest ja ajaloost. 1886. a ajakirja kuut numbrit läbis Aleksandr Puškini poeem „Poltaava” (J. Tamme tõlkes), kaht esimest numbrit Lev Tolstoi jutustus „Mis asjast inimesed elavad”. 1887. a „Oma Maa” vahendusel sai meie lugeja tutvuda Nikolai Gogoli romaaniga „Surnud hinged” ja Ivan Krõlovi valmidega. Kuukirjas hakati avaldama tõlkeid ka teiste rahvaste kirjandusest (1886 M. de Cervantes, 1887 G. G. Byron,

16 Oma Maa, 1884, nr. 8, lk. [181].

17 Eestikeelne ajakirjandus 1766–1940. II, lk. 487.

18 Oma Maa, 1887, nr. 1, esikaane pöördel.

19 EKM EKLA, f. 149, m. 39:12, l. 17.

20 EKM EKLA, f. 149, m. 9:8, l. 12–15.

21 Eesti ajakirjanduse teed ja ristteed. Tartu–Tallinn, 1994. Lk. 231.

1887–1888 J. F. Cooper). Ajakirja formaat läks väiksemaks, senine kvartkaust asendati oktaavkaustaga ja kaheveeruline tekstipaigutus leheküljel üheveerulisega. Kasutusele võeti suurema poognamõõduga kvaliteedilt halvem paber ja jäädavalt kadusid kuukirja lehekülgedelt illustratsioonid. Nagu varem, läks ajakiri raamatuturule vahelduvates värvides paberkaantes. „Oma Maa” toimetuse aadressiks sai M. Veske elukoha Emajõe uulits nr 2 asemel H. Treffneri elukoht Hobuse uulits nr 2.

H. Treffner lootis, et tema väljaandel rahvapärasemaks muutuv kuukiri leiab rohkem lugejaid. Esimeses numbris teatas ta, et jätkab ajakirja väljaandmist Veske soovil ja põhimõttel ning pöördus toetuse leidmiseks rahva poole: „Mina palun lõpeks iga auustatud üksikut inimest ja üleüldse armsa Eesti rahvast mulle, kus võimalik, lahkesti appi ja kaastöötamisele tulla, kas kirjutamise ehk lugemise läbi...”²² Optimistlikult tõsteti kuukirja tiraaž 2000-le,²³ mis teadaolevail andmeil ületas teiste 1880. aastatel ilmuvate eestikeelsete ajakirjade trükiarvu.²⁴ Ent „Oma Maa” ei olnud kerge leida nišši üha kasvaval Eesti raamatuturul, mis pakkus lugejatele järjest suuremaid valikuvõimalusi sisult mitmekesisustuvate raamatute, ajakirjade ja ajalehtede hulgas. „Oma Maa” tellijas- ja ostjaskond ei kasvanud ja alates septembrikuust vähendati tiraaž 1000-le.²⁵ Kirjastajale tähendas see müügist laekuvat väiksemat sissetulekut ja ühtlasi ühe eksemplari trükihinna suurenemist. Mattieseni trükikoda arvestas oktaavkaustas „Oma Maa” 2000 eksemplari trükipoognahinnaks (paber, ladu ja trükk) 37 rbl 25 kopikat, kuulutustega paberkaante hinnaks 20 rbl ja sama palju köitmise kuludeks. 1000 eksemplari trükipoognahind oli 24 rbl 50 kopikat. Nii näiteks tuli Treffneril maksta 2-poognalise aprillinumbri 2000 müügivalmis eksemplari eest 109 rbl 50 kopikat, sama suure septembrinumbri 1000 eksemplari eest 69 rbl.²⁶

22 Oma Maa, 1886, nr. 1, lk. 3.

23 EKM EKLA, f. 51, m. 36:3, l. 4-5.

24 Vrdl. ajakirjade „Meelejahutaja”, „Laulu ja mängu leht” ja „Linda” tiraažid. – Eestikeelne ajakirjandus 1766–1940. I, A–N. Tallinn, 2002. Lk. 404, 352, 362. Andmed „Oma Maa” tiraaži ja tellijate arvu kohta on selles väljaandes suures osas küsitavad. – Eestikeelne ajakirjandus 1766–1940. II, O–Ü. Tallinn, 2002. Lk. 487.

25 EKM EKLA, f. 51, m. 36:3, l. 5.

26 EKM EKLA, f. 51, m. 36:3, l. 4–5.

Dorpat, den 24. August 1884 ⁶

Rechnung

Linn. Karlson's Frechner

C. Mattiesen's Buchdr. & Verlagshandlung.

Aug 25	Summa Man N 4.	
	Cist. 1000 bei 4 Kopie	
	L. S. P. à 24. 50	98
	1000 Umpellen à 1 Kop	10
	1000 bei Kopie à 1 Kop	10
	L. R.	118.
	Im Auftrag gezeichnet C. Mattiesen Stempel	
	Auf beide Anordnungen, Linn. Karlson dieser Male soll nur eine Kopie sein eingesetzt. C. Mattiesen	

C. E. Mattiesen trükikoja arve²⁷

Nagu kaastöö puhul eestikeelsele ajakirjandusele küllaltki tavapärase, loovutas ka suur osa „Oma Maa” autoritest ja tõlkijatest oma käsikirjad tasuta. Meieni jõudnud sajakonna tellija ja kaastöölise kirjad toimetusele 1886. aastast kõnelevad, et rahalist tasu maksti kirjutatu eest haruharva. Väikese tasu — ühe rubla ja kirjamarke — sai Friedrich Kuhlbars juulinumbris ilmunud 4-

27 EKM EKLA, f. 51, m. 36:3, l. 6.

leheküljelise kirjutise „Veel üks kord “Kungla”” eest. Agaralt toimetusele käsikirju saatnud teoloogiaüliõpilasele Fernando Buschmannile, kelle Eesti Kirjameeste Seltsis peetud kõne „Ilja Murumaalt” ilmus mai- ja juuninumbris (nr 2 ja 3), maksis Treffner 6 rbl ja arvestas veel ühe rubla võlaks.²⁸ Nii tuntud autorid nagu näiteks J. Kunder ja Matthias Johann Eisen²⁹ kui ka algajad olid tagasihoidlikud oma töö eest honorari küsima. Nähtavasti õhutatuna Treffneri üleskutsest aastakäigu esimeses numbris³⁰, pakkusid algajad, sageli vähese haridusega kirjamehed innukalt kaastööd ning saatsid omaalgatuslikult laule, sõnumeid ja pikemaidki kirjatükke seejuures tasust harilikult kõnelemata. Küll avaldasid „Oma Maa” autorid, tõlkijad ja kaastöö pakkujad soovi saada tasuta ajakirja numbreid või tervet aastakäiku.³¹ Teatas ju toimetuski: „Alalised kaastöölised ja teadustajad saavad „Oma Maa” ilma hinnata ja kus tarvis ja soovitaw, ka teist tänu palka.”³² Agaralt oma luuletusi ja uudiseid pakkunud ja saatnud Navesti kõrtsimehe pojale, Viljandi kreiskooli õpilasele Johannes Juhkamsonilegi saadeti tasuta ajakirja,³³ ehkki tema kirjutatu, luuletused kindlasti mitte, trükki ei jõudnudki.³⁴

Ent „Oma Maa” tellijate arv kasvas visalt ja kolmanda aastakäigu suur tiraaž kippus seisma jääma. Oktoobri algul 1886 saadeti kuukirja Peterburi kubermangu „Ilma rahata väljalautamiseks.”³⁵ „Ausalt ütelda, ei ole see ajakiri midagi väärt, tal on ainult 150 tellijat, reputatsioon on räbal,” kirjutas tegevtoimetaja J. Jõgever 26. oktoobril oma päevaraamatus.³⁶ Juba samal sügisel tahtis H. Treffner „Oma Maa” kirjastamise ja toimetamise õigused J. Jõgeverile anda ja koostas lepingu üleandmistähtpäevaga 1. jaanuar 1887. Kirjastaja väljaminekute hulgas, nagu trükkimise, paberi, köitmise ja markide kulud, ei näinud kavandatav lepe üldse ette autoritasu maksmist. Kahes eksemplaris kirjutatud leping, mis finantstingimustes oli J. Jõgeveri suhtes ilmselgelt ebaõiglane, jäi allkirjastamata.³⁷ Lahkarvamused ja vaidlused

28 EKM EKLA, f. 51, m. 36:1, l. 117–118, l. 24.

29 EKM EKLA, f. 51, m. 34:30, l. 3–4; f. 51, m. 36:1, l. 30–31.

30 Oma Maa, 1886, nr. 1, lk. 3.

31 EKM EKLA, f. 51, m. 36:1, l. 30, 84, 124, 193 jj.

32 Oma Maa, 1886, nr. 1, lk. [1], nr. 2, lk. [33], nr. 3, lk. [69], nr. 4, lk. [103], nr. 5, lk. [143].

33 EKM EKLA, f. 51, m. 36:1, l. 65–70.

34 Vt. sisukord – Oma Maa, 1886, nr. 9, lk. 295–300.

35 EKM EKLA, f. 51, m. 36:7, l. 6.

36 H. Saari. Oma Maa päevilt. Katkendeid J. Jõgeveri päevikust // Keel ja Kirjandus, 1960, nr. 6, lk. 365.

37 EKM EKLA, f. 51, m. 27:7, l. 1–4.

„Oma Maa” finantsküsimumustes vältasid 1887. a märtsini, mil J. Jõgever viimaks soostus kirjastamise koos pikaajalise võlakohustusega H. Treffneri ees enda kanda võtma. Nõrdsinult leppis ta väljavaatega kustutada umbes 1700-rublane võlg oma 200-rublasest õpetajapalgast 30 aastaga.³⁸ „Oma Maa” seaduslikuks kirjastajaks ja vastutavaks toimetajaks jäi endiselt H. Treffner.

Rahapuudus ja tellijate vähesus tekitasid J. Jõgeveris pidevalt meelepaha ja kõhklusid ajakirja jätkamiseski.³⁹ 1887. a ilmus oktaavkaustas „Oma Maa” endiselt tuhandes eksemplaris, ent hoopis korrapäratult. Veebruari–märtsi kaksiknumbrile (nr 2 ja 3) järgnev 4. number kandis daatumit 31. märts. 20. märtsiks oli ajakirjale kogunenud vaid 62 tellijat.⁴⁰ 34-leheküljelise (2½ trükipoognat) mainumbri 1000 müügivalmis eksemplari eest tuli Mattieseniile maksta 73 rbl 78 kopikat. Numbrite 4 ja 5 arved saabusid veel Treffneri nimele, ent tõenäoliselt tasus trükikulud J. Jõgever.⁴¹ Juuni- ja juulikuul jäi ajakiri rahapuudusel ilmunuta. Ilmselgelt kirjastaja positsioonilt kirjutas J. Jõgever lugejatele vabanduseks ja selgituseks, kui raske on ajakirja „oma kulu peal” välja anda — „...sest need raasukesed, mis Oma Maa tellimistest sisse tulevad on kulude kohta nagu weetilgakene meres ja wististe ei saa nii pea üks kuu leht Eesti rahwa seas nii palju lugejaid leidma, et ta iseennast ära tasuks.”⁴² Augustikuust hakati „Oma Maad” trükkima K. A. Hermanni ofitsiinis ja trükikulud langesid. K. A. Hermanni venna, trükikoja juhataja Mihkel Hermanni esitatud „Oma Maa” nr 6 arve märgib 1000 eksemplari kahe trükipoogna paberi, lao ja trükkimise maksumuseks 34 rbl. Mattieseni trükikojaga võrreldes läks poognahind 7 rbl 50 kopika võrra odavamaks, langedes 24 rbl 50 kopikalt 17 rublale. Madalamad olid ka kuukirja kaante ja köitise eest nõutavad summad.⁴³ Väiksemad kulutused julgustasid nähtavasti kirjastajat alandama numbri müügihinda 35-lt 25-le kopikale. Ent rahalised puudujäägid kestsid. Ometi otsustas entusiastlik J. Jõgever „Oma Maa” väljaandmist jätkata. Oktoobrikuus võttis ta trükikulude katmiseks Eesti Kirjameeste Seltsilt 50 rbl lühiajalist laenu. 30. oktoobril kirjutas ta päeva- raamatusse: „Nüüd tulen järgmisele otsusele: ainult endale elada ma ei oska, võin elada ainult nii, et ka teistele abiks olen. Seda ma saan kõige paremini siis, kui annan lehte välja... Igal juhul ei killusta ma edaspidi enam jõudu,

38 H. Saari. Oma Maa päevilt, lk. 365–367.

39 H. Saari. Oma Maa päevilt, lk. 367–369.

40 H. Saari. Oma Maa päevilt, lk. 367.

41 EKM EKLA, f. 51, m. 36:3, l. 6, 10; H. Saari, Oma maa päevilt, lk. 367.

42 EKM EKLA, f. 51, m. 14:26, l. 1–2. Kirjutis jäi trükis avaldamata.

43 EKM EKLA, f. 51, m. 36:3, l. 16 jj, vrld. l. 6 jj.

vaid kasutan seda täielikult „Oma Maa” jaoks. Ma ei hakka kirjutama hari- tud eestlaste jaoks, kes mingisugust eesti lehte niikuinii ei loe, vaid talu- poegadele. Ma püüan neile anda teadmisi, mida kool neile ei anna: põllu- majandusest jm.”⁴⁴

Aastakäigu kaks viimast, 9. ja 10. number jõudsid müügile lühikese ajavahemikuga novembris. Tuhandes eksemplaris trükitud kuukirjale kogu- nes aasta jooksul tellijaid loodetust märksa vähem. 1887. a „Oma Maa” abo- nentide alfabeetiline nimestik hõlmab nähtavasti ka 1886. a tellimusi ja 1887. a tellijate arvuks võiks kahtlusega lugeda vaid 180–200. Üksikisikute kõrval registreerib nimestik ka raamatukauplusi, ajalehtede ja ajakirjade toi- metusi, Eestis tegutsevaid seltse ning Soome Kirjanduse Seltsi.⁴⁵

Täielikud 12 numbriga aastakäigud ilmusid esma- ja ainukordselt 1888. ja 1889. aastal. 1888. a kuukirjanumbrid avaldasid üsna rohkesti eesti kirjan- dus-, haridus- ja kultuuriellu puutuvat. Üheksandas numbris ilmus M. Veske ekspeditsiooni kokkuvõte „Uurimise reis Tschereemislaste juure”. J. Jõgeveri rahvusküsimust puudutav kirjutis „Luuleaeg” viiendas numbris viis tolle- aegse ajakirjanduse poleemikani ja tõi autorile kaela süüdistusi rahvus- vaenulikkuseski.⁴⁶

1888. a kolme esimese ligikaudu 30-leheküljelise numbriga tiraaž oli endiselt 1000 ja poogna trükihind endiselt 17 rbl. Aprillinumbrist alates lan- getati tiraaž 500-le, ent väiksemamahuliseks muutunud numbrite trükipoog- nahinnaks jäi siiski 16 või 15 rbl olenevalt trükikirja suuruselt. Näiteks kasutati mai- ja juuninumbris tavapärase 10-punktilise korpuskirja kõrval ka 12-punktilist tsiitserokirja, mis langetas poognahinna 15 rublale. Maksumu- se arvestamisel võttis trükikoda aluseks tingtrükipoognana 16 lehekülge, hoolimata, kas tegemist oli suurema oktaavkaustaks murtud poognaga (näit. nr 11) või nagu enamuse numbrite puhul, väiksemamõõtmeliste kvartkaus- taks murtud poognatega. Nii hõlmab 1888. a „Oma Maa” J. Jõgeverile esitatud arvete järgi 16¼ tingtrükipoognat,⁴⁷ kuukirja leheküljeveerisele trükitud poognatähiste järgi 30½ trükipoognat. M. Hermanni esitatud arvetest näh- tub, et kirjastajal J. Jõgeveril tuli tasuda ka tsensori parandustega seotud trükikulud.⁴⁸ Tagasihoidlike honoraride maksmisele sel aastal vihjab kokku-

44 H. Saari. Oma Maa päevilt, lk. 368–369.

45 EKM EKLA, f. 51, m. 36:6, l. 1–30.

46 Eesti ajakirjanduse teed ja ristteed, lk. 232–233.

47 EKM EKLA, f. 51, m. 36:3, l. 28–30, l. 20, 22 jj; vrld. sealsamas köitmise ja kaanepaberi hinnad.

48 EKM EKLA, f. 51, m. 36:3, l.22, vt. ka l. 18.

võtlik arve J. Jõgeveri kui kirjastaja ja toimetaja rahaliste väljaminekute kohta aastatel 1886, 1887 ja 1888. Trükikulude, postikulude ja korrektuuri maksumuse kõrval märgitakse siin ühe klausli all: töö ja tasu kirjanikele: 1887. a — 200 rbl ja 1888. a — 300 rbl. 1886. a andmetega võrreldes võib küll arvata, et suurema osa neist summadest haaras Jõgeveri enda toimetustöö tasu arvestus.⁴⁹

1889. a „Oma Maa”, mis ilmus jätkuvalt tiraažiga 500,⁵⁰ oli kõikidest aastakäikudest ulatuslikem. 936-leheküljeliseks kasvas aastakäik eelkõige tõkeliste lugude ja järjejuttude arvel. Vähetuntud autorite kõrval väärrib nimetamist Nikolai Gogol, kelle jutustus „Wij ehk maawaimude pealik” läbis kuukirja kaht esimest numbrit. Endiselt avaldati algupärast luulet ja informatsiooni eestikeelsetest raamatutest.

„Oma Maa” püsis meie ajakirjandusväljal väga suures osas tänu K. A. Hermannile, kes toetas Jõgeveri nõu ja jõuga finantsküsimustes. Hoolimata maksmata arvetest jätkati ta trükikojas kuukirja trükkimist. K. A. Hermann kirjadest J. Jõgeverile nähtub, et ta kandis rahalist vastutust J. Jõgeveri vekslite vormistamisel, leidis vajaduse korral ka teisi käendajaid, organiseeris laenu saamist küll Pihkva, küll Tartu pangast ja maksis oma taskust laenuintressegi. Järjekindlalt andis ta J. Jõgeverile aru „Oma Maa” rahalisest seisust, esitas korrektseid arveid trükikulude ning teiste kuukirjaga seotud kulutuste kohta. 1888. ja 1889. a avaldas ta „Postimehes” 50%-lise hinnaalandusega „Oma Maa” kuulutusi. 1889. a trükiti ajakirja reklaamiks 300 plakatit maksumusega 3 rbl.⁵¹ 1889. a lõpus, kui J. Jõgever asus tööle Tallinna ja Rakvere ringkonna rahvakoolide inspektorina ja viibis Tartust eemal, jäi „Oma Maa” toimetamine suures osas Treffneri gümnaasiumi õpetaja Tõnis Grünbergi hooleks. Tema gi asus entusiasmiga kuukirja lehekülgi sisustama, saatis käsikirju J. Jõgeverile tutvumiseks ja küsis kirja teel nõu avaldatava kohta. Vastutustundlikult esitas ta Jõgeverile igakuiseid „rehnungeid” „Oma Maa” sissetulekutest ja väljaminekutest. Omakorda seisis ta silmitsi rahaliste puudujääkidega ja asus maadlema J. Jõgeveri võlgade ning vekslitega.⁵² 1889. a seitsme viimase numbriga kulutused olid trükikojale tasumata. Senisest märksa ulatuslikuma, 70–80-leheküljelise numbriga müügivalmis tiraaži maksumuseks arvestas trükikoda 86 rbl 30 kopikat. Pool poognat suurema, 88-leheküljelise 11. numbriga eest tuli tasuda 95 rbl 30 kopikat. J. Jõgeveri võlg koos reklaami-

49 EKM EKLA, f. 51, m. 36:3, l. 21.

50 EKM EKLA, f. 51, m. 1:16, l. 9 ja 11.

51 EKM EKLA, f. 51, m. 1:16, l. 1–11 jj; f. 51, m. 36:3, l. 16–30.

52 EKM EKLA, f. 51, m. 1:13, l. 1 jj.

kuludega ulatus üle 650 rbl, sealhulgas Hermannii käendusel 400-rublane veksel Pihkva pangas maksutähtajaga veebruar 1890.⁵³

Siiski hakati 1890. a jaanuaris trükkima „Oma Maa” seitsmendat aasta-käiku, suurendades trükiarvu 800-ni.⁵⁴ Sel aastal jõudis ilmuda vaid neli numbrit ja nende lehekülgi kattis suures osas inglise menukirjaniku Frederick Marryat'i romaan „Peter Simpel”. „„Oma Maa” sisu on põnevad armastuse jutud (romaanid), uudisjutud, reisi ja jahilood, tähtsate ajaloo sündmuste kirjeldused,” kõlas reklaam kuukirja kaanel.⁵⁵ Nagu T. Grünbergi kirjadest Jõgeverile nähtub, maksti aktiivsetele kaastöölisele ka mõnevõrra honorari. 1884. aastast alates „Oma Maa” autori ja tõlkijana töötanud Maximilian Pödderile, kelle 5–9 lehekülge hõlmavaid mitmesuguse sisuga kirjutisi ilmus igas 1890. a numbris, maksti jaanuaris ta enda nõudmisel 9 rbl, veebruaris 5 rbl ja aprillis 8 rbl.⁵⁶ Kanepist pärit koolmeistri, seltsi- ja muusikategelase Adolf Danieli luuletusi ja luuletõlkeid leidub üsna rohkesti 1889. ja 1890. a „Oma Maas”. 22. jaanuaril 1890 kinnitab ta allkirjaga, et on saanud tasu 27 rbl 53 kopikat.⁵⁷

Kuna 1890. a ilmunud kolme numbrü trükikulud ja veel osa eelmise aasta võlast olid tasumata, teatas K. A. Hermann 12. aprillil J. Jõgeverile, et aprillinumber jääb viimaseks, mis veel ilmuda võib. Kohtu teel Jõgeverilt võlga sisse nõuda oli talle vastumeelne. „Kohtukäteandmisest tuleb muidugi Teile nii hästi kui minule suur häbi ja pahandus,” märkis ta samas kirjas.⁵⁸ Hermann pöördus abi ja nõu saamiseks ka H. Treffneri kui „Oma Maa” *de jure* kirjastaja ja vastutava toimetaja poole. Tartus sõlmitud Treffneri-Jõgeveri kokkulepe oli määranud kirjastajaks Jõgeveri ja teinud ta ühtlasi Treffneri kauaaegseks võlglaseks. Treffner toetas Hermannii nõudmisi Jõgeveri vastu ja oli nõus ka kohtus sellesuunalisi tunnistusi andma.⁵⁹ Võlgades Jõgeveri püüdis nähtavasti „Oma Maa” kirjastaja kohalt taganeda ja ka rahalised kohustused Grünbergi kanda jätta. Mainumbri käsikirja võttis trükikoda siiski veel vastu, ent kuu lõpus andis Hermann korralduse trükkimine peatada.⁶⁰

53 EKM EKLA, f. 51, m. 1:16, l. 9 ja 11.

54 EKM EKLA, f. 51, m. 1:16, l. 11.

55 Oma Maa, 1890, nr. 2–4, esikaane pöördel.

56 EKM EKLA, f. 51, m. 1:13, l. 13, 18 ja 34.

57 EKM EKLA, f. 51, m. 1:13, l. 10, vt. ka l. 12v

58 EKM EKLA, f. 51, m. 1:16, l. 16.

59 EKM EKLA, f. 51, m. 1:16, l. 22 ja 24.

60 EKM EKLA, f. 51, m. 1:13, l. 36-37; f. 51, m. 1:16, l. 22.

Trükikoja juhataja Mihkel Hermanni teatel oli esimene trükipoogen laotud, kuid „... kauemini ei wõi tähti koos hoida”, kirjutas ta 1. juunil Jõgeverile.⁶¹

**Eesti Kirjanduse
Seltsi Arhiiv.**

Suubine kerra Jõgever!

Kaifin' eik hr Pleyeri juures. Tema ei ütelnud muud kui jeda, et tema raha wäärtuses jangar olla ja et ille Jõe oli alle raha müretjad. Olge siis nii häri ja rääriigi ise temaga. Nii ta Teile ka fuloraha si anne, siis ronei wõite eik tema mine pääle jangar jangar, jekt et temal jangar raha on, siis jangar jee, kui tema kavendips kullu ja koma mine jolo = wõite jolale kirjutas. Salu Teid riige wõimalikes teha, et ma ülehombest raha jangar muu on kinnis hoides. Teile jekt jee wõituti wõimalik olema kuni jangar jangar, ja kui Pleyerite häid jangar anate, siis teeb ta jeda Teile wõimalikes.

Terwitades

Tantur
25. sept. 1889.

K. A. Hermanni

K. A. Hermanni kiri J. Jõgeverile 25.09.1889⁶²

Üle kolme aasta oli K. A. Hermann suhtunud erakordse kannatlikkuse, vastutus- ja missioonitundega „Oma Maa” trükkimise ja kirjastamise raskustesse. Nagu enesestmõistetavalt oli ta asunud kaasosalisena „Oma Maa” kirjastaja kohustusi kandma. Võlgades J. Jõgever ei lasknud end maksmata arvetest kuigivõrd häirida. Meelekindlalt püsis ta „Oma Maa” jätkamise mõtte juures ja püüdis leida omapoolset lahendust kuukirja päästmiseks. 1891. a 30. jaanuari päevikulehekülgedel kavandas ta uue plaani — anda

61 EKM EKLA, f. 51, m. 1:17, l. 1.

62 EKM EKLA, f. 51, m. 1:16, l. 2–3.

välja mahult märksa tagasihoidlikumat, vaid ühepoognalise numbrimahuga „Oma Maad”. Poogna ulatusest poole pidid hõlmama teaduslikud artiklid eesti etnograafiast, ajaloo- ja kirjandusest, ühe veerandi kohaliku elu uudised ja neljanda veerandi uute raamatute arvustused.⁶³ Rahalisi vahendeid lootis Jõgever leida „Oma Maa” kirjastamise õiguse järjekordsest edasimüügist või ka selle õiguse Treffnerile tagastamise teel. Jõgeveri kavandatu piirdus siiski vaid ühe numbril ilmumise 1. aprillil 1891. a. Meieni jõudnud Treffneri-Jõgeveri napp korrespondents lubab oletada, et see 48-leheküljeline aprillinumber jõudis lugejateni tänu Treffneri toele nii trükikulude maksmise kui ka toimetamise osas.⁶⁴ Erinevalt varem avaldatud „Oma Maa” numbritest, mis Treffneri nime jätsid tagasihoidlikule kohale⁶⁵ ja 1890. a. hoopis trükkimata, on viimaseks jäänud numbril õhukese, pea värvitu paberkaane keskele jämekirjas trükitud: Vastutaja toimetaja Hugo Treffner. Sisult on number täiesti erinev Jõgeveri-Grünbergi toimetatud „Oma Maast”. Alanud Lydia Koidula luuletusega ja käsitlusega Heinrich Gösekenist on number põhiosas pühendatud aasta eest manalasse varisenud Mihkel Veske mälestusele. Sisaldab ulatusliku ülevaate A. Danieli sulest Veske elu ja tegevuse kohta koos tööde bibliograafiaga, Jakob Tamme ning mitmete vähemtuntud autorite leina- ja mälestuslaule. Numbris ilmub ka juubelipuhune kirjutis „Vanemuise” seltsist ja informatsiooni Eesti Kirjameeste Seltsi tegevusest. Ei puudu ka arvustused ilmunud eestikeelsest kirjandusest. Avaldamata jäi lubatud järg lugejaid peibutavale põnevusloole „Peter Simpel”.

Kahjuks lõppes selle läbinisti eestiainelise kultuuriloolise numbriga „Oma Maa” ilmumine. Ent maksmata võlad koormasid „hingama läinud” „Oma Maa” väljaandjaid veel aastaid. 15. detsembril 1896. a teatas K. A. Hermann J. Jõgeverile talle omase korrektsusega maksmata trükikulude ja pangaintresside võla — 76 rubla 52 kopikat. „Arwan muidugi, et Teile see wana arwe raske ja meelevastane õiendada on, selle pärast loodan, et wõin Teile ehk edespidi maksmist kergitada, kui selle kohta oleme kokku leppinud. Palun mitte pahaks panna, et seda wana asja pidin seletama...”⁶⁶ – lõpetas kirja kõikumõistvalt sooja südamega Karl August Hermann. On ehk märkimisväärne, et kui J. Jõgever 10 aastat hiljem asutas ajakirja „Eesti Kirjandus”, mida toimetati 1915. aastani, võttis ta algusaastatel 1906–1907 taas enda kanda kirjastaja rasked kohustused.

63 H. Saari. Oma Maa päevilt, lk. 369.

64 EKM EKLA, f. 51, m. 25:24, l. 1-2; f. 51, m. 3:41, l. 3.

65 Keskkel kohal on Treffneri nimi „Oma Maa” 1888. a. aastakäigu tiitellehel.

66 EKM EKLA, f. 51, m. 1:16, l. 45.

„Oma Maa” väljaandmise lugu tahab olla üheks näiteks, kuivõrd suurte, halvemal juhul ületamatute raskustega oli seotud eestikeelse kirjasõna lugejani viimine 19. sajandi lõpukümnenditel. Kirjutatu peaks ühtlasi iseloomustama rahvuslikke aateid kandvate kirjameeste siirast tahet rahvale teadmisi jagada ja ta silmaringi avardada. Nagu „Oma Maa” kirjastajate ja toimetajate püüdlused ja pingutused lähtusid suures osas missioonitundest, nii ka kuukirja autorite, tõlkijate ning kirjasaatjate töö ja tegevus. Loovutas ju suur osa „Oma Maa” kaastöölised oma käsikirjad heal meelel tasuta. „Oma Maa” väljaandmisse suhtuti nagu ühisüritusse, mida oma kirjatööga sooviti toetada. Üsna kõnekas on „Oma Maas” esimesest aastakäigust alates rohkesti luuletusi ja luuletõlkeid avaldanud Jakob Tamme kiri Jaan Jõgeverile 1887. a novembrist. Kirja autor tunneb otse kohustust ajakirjale järjest uusi luuletöid saata. Kaugel sellest, et oma töö eest honorari küsida, tagasihoidlik luuletaja hoopis pelgab, et tema võiks „Oma Maa” „oma töödega üle laenetada ja teiste töösi sealt eemale tõrjuda.”⁶⁷ Ka kuukirja tellimuste vastuvõtjate ja edasimüüjate lai võrk, mis lisaks raamatukauplustele hõlmas seltse ja eraisikuid, aitas kaasa, et „Oma Maa” püsis seitse aastat meie ajakirjandusväljal.

---

67 EKM EKLA, f. 51, m. 3:32, l. 1–2.